

6. Новиков Д.А. Модели и механизмы управления научными проектами в ВУЗах / Д.А.Новиков, А.Л.Суханов. М.: Институт управления образованием РАО, 2005. — 80 с.

7. Полонський В.М. Методи педагогічних досліджень: стан, проблеми, перспективи. Сборник наукових статей, матеріали Всеросійського семінара по методології / Под ред. В.М. Полонського. — М.: ИТИП, 2006. — 252 с.

ПРИНЦИП ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У ПРАКТИЦІ ХУДОЖНЬОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АРХІТЕКТОРІВ

УДК Ч 481. 21/27: 72

Карнова С.М.

У статті розглядається педагогічна проблема індивідуалізації навчання в архітектурних вузах. Наводиться характеристика індивідуалізації навчання як одного з методичних шляхів підвищення ефективності навчально-виховного процесу художньої підготовки в системі архітектурної освіти; описується досвід індивідуалізації підготовки фахівців архітектурного вузу при вивченні дисциплін художнього циклу.

Ключові слова: індивідуалізація навчання в архітектурних вузах, ефективність навчально-виховного процесу художньої підготовки.

В статье рассматривается педагогическая проблема индивидуализации обучения в архитектурных вузах. Приводится характеристика индивидуализации обучения как одного из методических путей повышения эффективности учебно-воспитательного процесса художественной подготовки в системе архитектурного образования; описывается опыт индивидуализации подготовки специалистов архитектурного вуза при изучении дисциплин художественного цикла.

Ключевые слова: индивидуализация обучения в архитектурных вузах, эффективность учебно-воспитательного процесса художественной подготовки.

In the article the pedagogical problem of individualization of teaching is examined in the architectural institutes of higher. Description over of individualization of teaching is brought as one of methodical ways of increase of efficiency of учебно-воспитательного process of artistic preparation in the system of architectural education; experience of individualization of preparation of specialists of architectural institute of higher is described at the study of disciplines of artistic cycle.

Keywords: individualizations of educating in the architectural institutes of higher education, efficiency of educational process of artistic preparation.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства ставить перед системою освіти завдання підвищення якості професійної підготовки фахівців.

Головною цінністю вищої професійної освіти, у тому числі і архітектурної, є її соціально-виховна функція, орієнтована на підготовку висококомпетентного фахівця, що розуміє перспективи розвитку суспільства. Виходячи з мети вищої професійної освіти, система вищої архітектурної освіти ставить завдання розвитку у студентів самостійності і творчості, тобто пошукових умінь, здатності застосувати отримані знання у нових умовах. Розв'язання цього завдання можливе при індивідуалізації освіти як процесу створення умов для творчої самореалізації майбутнього фахівця. З цих позицій особливої актуальності набуває розроблення шляхів і засобів підвищення ефективності навчально-виховного процесу у системі вищої освіти, і, зокрема, архітектурної.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема індивідуалізації навчання активно розроблялася у працях вітчизняних та зарубіжних педагогів та психологів (А. Адлер, П. Блонський, А. Бударний, К. Вентцель, П. Каптерев, А. Кірсанов, Т. Лінс, Е. Нейман, В. Сорока-Россинський, І. Унт, С. Холл та ін.).

Особлива увага даній проблемі приділяється у рамках теорії індивідуального стилю діяльності (Б. Вяткін, Г. Дикопольська, О. Конопкін, Є. Ільїн, Є. Клімов, В. Мерлін, Е. Маствіліскер, Г. Неустров), а також в аспекті його прояву у різних видах навчальної діяльності (Л. Вяткіна, С. Жданова, Е. Маствіліскер, П. Пригін, А. Сухарєва). Питанням вивчення професійної підготовки архітектора присвячені дослідження Б. Бархіна, А. Гутнова, Н. Метленкова, Н. Нечаєва, А. Степанова та ін. Проте особливості художньої освіти майбутніх архітекторів фактично не були предметом наукових досліджень.

Метою даної статті є характеризувати особливості індивідуалізації художньої підготовки майбутніх архітекторів у системі вищої архітектурної освіти.

Виклад основного матеріалу. На думку більшості спеціалістів, однією з причин невідповідності результатів професійної діяльності архітекторів соціальному замовленню суспільства є недостатній рівень їхньої художньої підготовки. У зв'язку з переходом на європейські стандарти освіти у рамках Болонського процесу зростає значення індивідуалізації навчання при створенні освітніх програм як індивідуальних маршрутів підготовки кожного студента.

Сприятливі умови для врахування та розвитку індивідуальних якостей студента, його внутрішнього потенціалу створює індивідуалізація художньої підготовки майбутніх архітекторів. Під індивідуалізацією художньої підготовки у межах архітектурних вузів ми розуміємо організацію процесу навчання студентів відповідним спеціальним знанням, формування вмінь з урахуванням їх індивідуальних особливостей, що створюють оптимальні умови для реалізації потенційних можливостей кожного. Індивідуалізація художньої підготовки сприяє розвитку у кожного студента унікальних можливостей, орієнтує на підготовку до майбутньої професійної діяльності.

Сучасний стан художньої підготовки студентів у системі архітектурної освіти вимагає розроблення завдань, які були б пов'язані з типологією студентів. Це дозволило б перейти від загальнодидактичних вказівок індивідуалізації навчання до конкретних рекомендацій щодо організації індивідуалізованої роботи зі студентами того чи іншого рівня навченості, навчальної мотивації та спеціальних (професійних) здібностей.

Виходячи з особливостей розвитку пізнавальної, мотиваційної та предметно-практичної сфер індивідуальності людини, ми вважаємо, що основу індиві-

дуалізації художньої підготовки студентів повинен становити принцип варіативності вибору змісту та форм діяльності.

Варіативний підхід у навчанні означає, з одного боку, різноманіття, різнорівневість, диференційованість вправ та завдань, можливість випереджаючого навчання, послідовність форм навчання; з іншого боку, право особистості на навчання у відповідності до власних особливостей, здібностей, інтересів, життєвих планів, тобто варіативний вибір індивідуальної освітньої траскторії [1. С. 145]. Цей вибір, з одного боку, опосередкований індивідуальними можливостями, інтересами та потребами студента, особливостями студентів і колективу, а з іншого, — передбачає виконання навчальної програми та набуття студентами необхідних знань, умінь та навичок.

Принцип варіативності вибору змісту і форм діяльності студентів на аудиторних заняттях з дисциплін художнього циклу передбачає вибір варіанту практичних завдань з урахуванням інтересів і можливостей студента, а також вибір форми звітності за результатами практичних занять.

Для його реалізації необхідно визначити у навчальній програмі як обов'язкові для всіх студентів види та форми роботи, так і варіативні, що передбачають самостійний вибір студентами завдань з урахуванням конкретних умов, власних можливостей та перспектив; не менш важливе розроблення практичних завдань та форм їх виконання з урахуванням різного рівня індивідуальних здібностей, професійних інтересів та перспектив студента; використання таких завдань, що стимулюють творчу активність та дослідницьку діяльність студентів [7. С. 10].

Для досягнення варіативності навчання можливі різні шляхи, у тому числі достатньо традиційні: індивідуальні додаткові завдання, диференційована за характером самостійна робота, завдання різного ступеня складності, індивідуальні графіки виконання навчального плану, практичні заняття за «вільним» розкладом без обмеження часу роботи студентів, навчально-дослідницька робота студентів у рамках навчального процесу. На думку А. Г. Ковальова, педагогіка індивідуального підходу має на увазі не пристосування цілей, основного змісту навчання та виховання до окремих студентів, оскільки цілі та зміст виховання і навчання визначаються вимогами суспільства, державною програмою — вони є загальними для всіх, — а пристосування методів і форм роботи до цих індивідуальних особливостей для того, щоб розвивати особистість [4. С. 282].

На аудиторних заняттях з дисциплін художнього циклу і під час художньо-ознайомчої практики нами були використані:

- індивідуалізовані варіативні завдання;
- індивідуальні графіки виконання навчального плану;
- елементи проблемного навчання;
- поєднання фронтальної, групової та індивідуальної форм роботи;
- елементи диференційованого навчання.

Основу індивідуалізованого процесу художньої підготовки повинна бути діагностика індивідуального розвитку студентів. Оскільки вона передбачає постійне спостереження за процесом індивідуального розвитку студентів з метою вияву його відповідності бажаному результату або первинним припущенням [4. С. 392], ми можемо говорити про здійснення моніторингу індивідуального розвитку студентів. Поняття моніторингу (від лат. monitor — що нагадує, наглядає)

означає планомірне діагностичне спостереження над процесом індивідуального розвитку студентів. Головним моментом процесу моніторингу є діагностика динаміки індивідуального розвитку студентів, внесення коректив до процесу їх художньої підготовки. Здійснення моніторингу можливе в трьох формах:

- стартовій діагностиці;
- поточній діагностиці;
- підсумковій діагностиці.

Змістом моніторингу індивідуального розвитку є систематичне отримання інформації про поступ студента в навчальному процесі та реалізації ним потенційних творчих можливостей. Це дозволяє розглядати навчальний процес не як масовий, а як індивідуальний спосіб отримання майбутніми архітекторами художньої освіти.

На основі вимірів за спеціально відібраними параметрами здійснюється групування студентів. Розподіл студентів здійснюється за трьома принципами:

- що мають високу стартову довузівську художню підготовку;
- що мають середню стартову довузівську художню підготовку;
- що мають низьку стартову довузівську художню підготовку.

Це необхідно для того, щоб бачити динаміку поступу та досягнень кожного студента у навчальному процесі, виходячи з його стартових можливостей. Тільки за такого підходу ефективність художньої підготовки може бути об'єктом навчання, вдосконалення.

Співвідношення стартових характеристик студентів та їх досягнень у навчальному процесі включає прогнозування та аналіз поточної ситуації. На етапі прогнозування ми припускаємо, що для нормального перебігу навчального процесу художньої підготовки студентів архітектурних вузів необхідною стає не тільки реалізація стартового потенціалу студента, але і створення умов для його розвитку. Слід відзначити, що, на думку Л. С. Вигоцького, зона найближчого розвитку різна у різних студентів, тому і визначення її поширення необхідно проводити індивідуально.

Наступний етап моніторингу індивідуального розвитку студентів-архітекторів — аналіз поточної ситуації. Зіставлення рівня поточних (підсумкових) досягнень студентів з рівнем стартового довузівського потенціалу необхідно проводити конкретно для кожного студента, оскільки немає й не може бути усереднених досягнень або можливостей.

Результати діагностики допомагають визначити основні напрями індивідуальної роботи зі студентами кожної групи окремо. Кожен з обраних нами засобів у процесі навчання має свої особливості, які залежать від умов застосування, від поєднання засобів, від педагогічної майстерності викладача.

Висновки. Таким чином, ми дійшли висновку, що індивідуалізація процесу художньої підготовки студентів архітектурних вузів як засіб успішного оволодіння студентами знаннями, навичками, уміннями та способами практичної діяльності, формування у них особистих професійно значущих якостей, стає оптимально дієвою, якщо вона являє собою розвинену динамічно функціонуючу цілісну систему, яка:

- ґрунтується на всебічному вивченні та врахуванні індивідуальних особливостей особистості студента;

- охоплює всі сторони індивідуалізації навчання (цілепокладання, мотивацію, зміст, організацію, методіку, контроль та оцінку) у їх взаємодії;
- здійснює послідовне виявлення, розвиток та розв'язання наявних протиріч.

Література

1. Бережная С.К. Вариативный подход к повышению квалификации педагогических работников профессиональной школы. Дис. ... канд. пед. наук. - Ярославль, 2000. - 211 с.
2. Волохова Е.Д. Вариативный подход к профессиональному самоопределению подростков. Дис. ... канд. пед. наук. - Ярославль, 1994. - 191 с.
3. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Под ред. В.В.Давыдова. - М.: Педагогика, 1991. 480 с.
4. Ковалев А.Г. Психология личности. - М.: Просвещение, 1970. - 392 с.
5. Кудрявцев Т.В. Психология технического мышления. - М.: Педагогика, 1975. - 303 с.
6. Современный словарь иностранных слов. СПб.: Дуэт, 1994. - 752 с.
7. Ушинский К.Д. Избр. пед. соч. - М., 1968.

КРИТЕРІАЛЬНИЙ ПІДХІД У ВИЗНАЧЕННІ ГОТОВНОСТІ ВИПУСКНИКА ДО РОЗВИВАЮЧОГО АСПЕКТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 378.011.3-057.175:74 + 37.015.31

Серпионова Е. Н.

У статті розглядається готовність випускників ХГФ до здійснення розвиваючого аспекту трудового навчання і творчої організації навчально-виховного процесу як взаємозв'язок трьох основних компонентів: мотиваційного, ціннісного та операційного. Дано якісні характеристики чотирьох рівнів сформованості показників кожного з компонентів готовності майбутнього вчителя до розвиваючого аспекту педагогічної діяльності.

Ключові слова: критеріальний підхід; готовність випускників; розвиваючий аспект педагогічної діяльності.

КРИТЕРИАЛЬНЫЙ ПОДХОД В ОПРЕДЕЛЕНИИ ГОТОВНОСТИ ВИПУСКНИКОВ К РАЗВИВАЮЩЕМУ АСПЕКТУ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Серпионова Э. Н.

В статье рассматривается готовность выпускников ХГФ к осуществлению развивающего аспекта трудового обучения и творческой организации учебно-воспитательного процесса как взаимосвязь трех основных компонентов: мотивационного, ценностного и операционного. Даны качественные характеристики четырех уровней сформированности показателей каждого компонента готовности будущего учителя к развивающему аспекту педагогической деятельности.

Ключевые слова: критеріальний підхід; готовность выпускников; развивающий аспект педагогической деятельности.